

ומדכי ואסחר

כן כן סימון לישראל טע"פ יבאו לכם כל הכמות שדברו כנביאים וכמו שאמרו רז"ל קול צופיך אוחס שסאלו קול עתידין שיחיו ויעמוד על רגליהם יהיו ויננו ברחות כל נבואתם קיומם לא נפל דבר א' חסס ארלב טכסס שהמן גילו כמולך ווכל כשרים וכלן מחסמוי לו וכוא שליט על כל ישראל עם מדכי ומדכי בכלל לעשות זכסס כלאוס זכטט טאמר לו אמסרוט והטס לעשות זו כטוב זעייך ואמ"כ וכפוך הוא אשר שלטו מדכי ואסחר עליכסס וכרבז זכסס כרלטס כרי זו דימס ליוסף בכל ענין וגמלא שימי כפורימס כס כחמלה וסימן וראשיט לגמלה אמרוט ולפיכך חף זומן בגמולה לא מחטבל כי כיה מעלס בגמולה כמסרוט זעמלס דכי א אמר, ר' זנו זכר, צירט-14

4

בימים ההם כבשה המלך וכו'

אמר רבא. מאי בשבת? לאחר שנתיישבה דעתיה. [שמתחילה היה דואג שיצאו ישראל מתחת ידו, כשיבמרו שבעים שנה (ראה ירמיהו כט. ודניאל 1.0) וכשיו נתיישבה דעהו]. אמר, בלשצר חשב וטעה, אבא חשבינא ולא טעינא — לכן הוציא את כלי בית המקדש והשתמש בהם. (מגילה יא-יב)

6

כדומה: דניאל בקש לחשב... מספר שנים, כהן ביקה כנבואת ירמיהו. ובכללן כדברי הפסוק: ששלה ירמיהו אל יתו וקני הנולה ור' טס א חירו, וכמספר גם כפיפרימ אחרים. מקפו השנים אשר היה דבריה אל ירמיה הנביא וגו' — הפתח לרש"י של שבעים שנה, שנא ירמיה למשך ימי שלטונה של מלכות בבל (שהיא הפלגות הראשונה של ארבע המלכות) על הפרחב כלו. ועל הפקודה שעתידה: ה' לסקר את עמו עם כטולה של מלכות זו: ירמיה כל-האנן היאח למחריך לשמה, ועבדו היום האלה את-מלך בבל שבעים שנה. וזהו כמלאות שבעים שנה אפקיך על-העין ככלל. אך עתס ועל-אנן כש'דים ושמיא אוט לשממוח עלוקס יר' טס א חירו... ר' לפי מלאה לבלל שבעים שנה אפקיך אתכם והקמתי עליכם את רברי הטוב להשיב אתכם אל המקום הזה, וטס כט' וזהו טס דכס כדעת פקדוקי. עם כטול ממלכת בבל והמלכת ירושלים עליך נעשתה נבואה ירמיהו למציאת מדינת פקשים ודניאל אפס שפס הפקודה על דבר הטוב לישראל — באותה נבואה — מעשה אף היא כעת ונעוה אחת למציאת פקשים. אכל משרא פקיסס נבואה זו מתמקפת ככוא וזמא רש'י טסו הקתיל לרש"י מתוך כחטוב הקצ' של שבעים שנה;

נייני דגמא מירוא
דניאל ברק ג. ט.

8 תלמידי את רש"י מפני מה נחזיק שונאים של ישראל שבאותו הדור כלה אמר לזם אמרו אתם אמרו לו מפני שנהנו מסעודתו של אותו רשע (ו) אם כן שבשושן ידעו שבכל העולם כולו אל יזרעו אמרו לו אמרו אתה אמר לזם מפני שהשתחוו לאלם אמרו לו וכי משוא פנים יש בדבר אמר לזם י' אם לא עשו אלא לפנים אף דקביה לא עשה עמהן אלא לפנים היית דכתיב כי לא ענה מלכו

9

יש אומרים שעיקרו של המשתה היה על ביטול בנק בית המקדש, שמאחר שעברו שבעים שנה מדורבן הבית סבר אחשוורוש ששוב לא יבנוהו, וכל מי שנהנה מאותה הסעודה הראה כאילו הוא שמח על חורבן הבית (הרייף על עין יעקב; ראה גם מדרש רבה, אסתר א, טו.) ויש מפרשים, שמאחר שהיהודים עברו על אזהרת מדכי והסנהדרין שלא להשתתף באותה סעודה, הם נעשו "זקנים ממרים" החייבים מיתה (יערות דרש א. ג.)

2

זפורים
ככה לעולה העמידה מחללת לנחן לחוס
שכנו חוק מאלו. כמ"ס במדרש ארלה
יעקב איטי
מלה ע"ש
אמר אומר 196

3

וכה ורבי שמעון בן הלפתא הוון פהלכיין ברחא בקערה דארבל וחזון את אילת השחר שבקעה את האורה אסר ליה רבי רבייה רבה לרבי שמעון בן הלפתא כך הוא גדולתן של ישראל בתהלה קימעא כל מה שהולך הוא גדל ורבה והולך יסיה טעם (מיסה 1) כי איש ביהסד ה' אור ל' כך בתהלה ומדכי יושב בשער הבלך ואהר כך וישב מדכי אל שער הבלך וגו' ואהר כך ומדכי יצא מלפני הבלך וגו' ואהר כך ליהודים היה אורה ושפחה וששון ויקר.

זרמא זכה - 196

5

כ"יה אמר יהוה כ"י לפי מלאת לבלל שבעים שנה אפקיך אתכם והקמתי עליכם את דברי הטוב להשיב אתכם אל המקום הזה: כ"י אנכי ידעתי את המחשבת אשר אנכי חשב עליכם נאם יהוה מחשבות שלום ולא לרעה לתת לכם אחרית ותקוה:

י' ליה, כס, 5

7

זכרה כי אף לדברי רבי שמעון בן יוחנן דלעיל מה שיצאת הגזירה עתה היה זה מפני שנהנו מסעודתו של אחשוורוש כי אותו מעשה שהשתחוו לצלם נבוכדנצר היה גורם אותו חטא שהיו נהנים עתה מסעודתו של אחשוורוש ואף כי לא נהנו מן הסעודה רק אותם אשר בשושן מ"מ היה גורם להיות נזכר להם עון הצלם בזמן החטא שהשתחוו לצלם היה זה שנהנו מסעודת אחשוורוש ולכך הכתוב מספר ענין הסעודה שהוא הדבר שהיה גורם שיהיה נזכר חטא הצלם כי חטא זה שנהנו מסעודה של אחשוורוש הוא גם כן קרוב לעבודה זרה לגמרי כאשר סעודתו היה לשבח מלכותו שהיה אחשוורוש מארבעה מלכויות שהם בעולם אשר הם מתנגדים לישראל שהם דביקים בו יתברך ואלו ארבע מלכויות הם דביקים בעבודה זרה וכאשר היו נהנים מן הסעודה שעשה לשם ולתפארת מלכות האומות בזה היו נוהגים שם לעבודה זרה רק שאין זה עבודה זרה גמורה ומפני זה לא היה ראוי שיתחייבו כליון לגמרי כאשר אין זה עבודה זרה גמורה ולכך היה עון זה גורם לזכוור עון הצלם גם לא עשו החטא רק אותם שהיו בשושן ומה שלא יצאת הגזרה לפעול כאשר השתחוו לצלם מפני שלא היה מוכן להיות נפרעים על חטאם כי אם על ידי המן שהיה מורע עמלק והוא צר הצורר ואין המן ראוי לגדולה כי אם על ידי אחשוורוש שהיה מנשאו גם מפני כי אלו ד' מלכויות כל אחת ואחת עמדה על ישראל בענין אחד כי מלכות בבל החריבה בית המקדש והגלה ישראל לבין האומות ולא תקים על ידי מלכות אחת צרה פעמים לכך

זכר - 197 - אהרף

ביאור ג
מסגרת ע"י

מאחר כי מלכות בבל החריבה ב"ה לא היה במלכות זה צרת המן לכד היה צרה זאת במלכות מדי שניה למלכות בבל ולא היה ראוי שיצא עוד צרה לפעל מן מלכות בבל רק כאשר נהגו מסעודת אחשורוש היה גזר להם אותו חטא ועל מה שהשיב בשביל שהשתחוה לצלם נבוכדנצר אין להקשות אם כן אותם בלבד יהיו נעשים דודאי נבוכדנצר היה מעמיד הצלם בכל מקום דכתיב (דניאל ג, ה) והיה כאשר ישמעו החוקעים יפלו על פניהם כמו שמבואר בכתוב, ויש שואלין כי אם היה הגם גדול כל כך למה לא נעשה בכל המגילה הזאת גם נגלה ומפני כך אמרו כי אין זה מורה על גדול הגם של המגילה הזאת כאשר לא היה בכל מעשה של המן גם נגלה ולא כן חנוכה שנעשה גם נגלה בנרות חנוכה, אבל יש לך לדעת יי הפך זה הוא כי מה שלא נעשה גם נגלה במגילה הזאת הוא בשביל גדול הגם שהוא גדול ביותר עד שבא ממקום עליון הנסתר ואי אפשר להיות אותה מעלה בנגלה ומטעם זה לא נכתב גם כן השם בנגלה בכל המגילה הזאת רק ברמו בנסתר ולא היה הגם כי אם על ידי אסתר שנקראת כך על שכל ענינה היה נסתר כי צנועה היתה כמו שיתבאר דבר זה באריכות.

מזאת קרא מהות - א"כ

11

ומדרכי מכריו שלא ילכו שם וכמו שיבאו דברים הללו באורך במקומם בס"ד. ואחרי שלא הוכרחו והם הלכו מעצמם ואכלו לצבות כמון הם חיילים באמת. והו מפני שנהגו, כי האוכל בעל כרחו אינו נהנה, אבל אלה רשאין לאכול ושלא לאכול ונהגו. ועוד הגדילו אשמה זו, במאמרם מסעודתו של אותו רשע, כי לא כיוונו להודיענו שאחשורוש הוא רשע, אבל שכוונתם בסעודת רשע ופשע ואף אם היה שם מאכל יהודי וכשר וכמו שיבא, כדי שלא יתגאלו בפח נג המלך וכיון משתחו היה להם למנוע עצמם מלכת שמה, מפני כוונת הסעודה. אם שתהיה משום שנתיישרה דעתו דאמר כלשצר מנה וטעה אנא מנינא ולא טעינא, אם משום שישב על הכסא. אם שמצא ממון שגנו נבוכדנצר, אם מפני שמצאה ידו בממון בית המקדש וכמו שתשמע במקומו בס"ד. היה להם להרחיק נדרו ולברוח ולדאות כאשר יראה הגשר לבלתי המצא שמה, ובהדיא אמרין בגמרא [ע"ד ה] תניא ר"ש בן אלעזר אומר, ישראל שבחוצה לארץ עובדי ע"א הם במהרה. כיצד כותי שעשה משתה לבנו וזימן את כל היהודים אשר בעיר אעפ"י שאוכלים ושותים משלהם ושמש שלהם עומד עליהם מעלה עליהם הכתוב כאלו אכלו מזבחי מתים שנאמר וקרא לך ואכלת מזבח, ואימא עוד דאכיל, אמר רבא א"ל לימא קרא ואכלת מזבחתי מאי וקרא לך משעת קריאתה. ע"כ. ומוזה גודעה החטאת בלכתם שמה לאכול ולשתות כי רבה דיא, תרע שכן הוא, שהרי במדרש. חיות נהש"ר ז"ת כתוב שאכלו מתבשיל הנכרי ואלו מסעודתו של אותו רשע לא קאמר.

מנהג האוי - א"כ

דכפי הכהנה מה שגור אין חונם גם על העמים כל אחד קפי רנינותו.
 הוא לכוונה זו כדי שידעו הכל שמה שישראל כבדלים הוא רק מפני שהחלק גור כך שיהי דוקא כרעון כל איש ועלול לחטים שום אדם נגד הרגלו, ועשו בזה רעון החלק להסתנה כהרגלם, ומסתמא כל חומה עשו ג"כ כל אחד כהרגלו ולא הי' יוכי כ"כ בזה הכדלת ישראל, מאחר שלא הי' מלידס וכחם רק מחד גזירת החלק שרלה דוקא שיעשו כרעון איש ושלא יענה כל אחד רעונו בשבילו, וכל מקום החלק הםם בתגילה בחלק מלכי המלכים הקב"ה מדבר (זוה"ק ח"ג קט ע"א), כי כן יסד הוא ית' ג"כ לעשות כרעון שיהיה שרלה להביאם לוסיון בדבר זה, כי לאכול ולשתות דברים אכזריים ודאי הי' מוסרים ענחם על זה ודבר קל היה להם כי היו שם גדולי ישראל והדקים נמורים.

13

אולם בעיון שגוי טוב לשמוע מסוד חכמים אשר לימדונו כי כל עיקר סעודתו של אחשורוש לא היתה אלא בשמחתו אשר שמה על ביטול בנין המקדש בימיו, ורצה בזה לקעקע תקוות גאולתם של ישראל.

הייג יבואר בכ"כ

כשבת המלך - וכתוב בתריה בשנת שלוש למלכות אמר רבא: מאי כשבת? לאחר שנתיישרה דעתו. אמר: כלשצר חשב וטעה. אנא חשיבנא ולא טעינא. מאי דיא? דכתיב: (דניאל ט, ב) אני דניאל בינתי בספרים מספר השנים אשר היה דבר ה' אל ירמיה הנביא למלאות לתרבות ירושלים שבעים שנה. חשוב ארבעין שנה דנבוכדנצר, ועשרים ושלוש של אויל מרודך ושתיים שלו, הא שבעים. אפי' מאני דבי מקדשא (הוציא כלי בית המקדש) והשתמש בהם. (מגילה יא.) אמר ר' יוסי בר חנינא: מלמד שלבש בגדי כהונה, כתיב הכא יקר תפארת וכתוב בבגדי כהונה (פ' תצוה) לכבוד ולתפארת. (שם)

מבני אריות

מלכות בבל - א"כ

בימי אחשורוש היתה סכנת הטמיעה בדרך הפיתוי, באין אונס, ורבים נלכדו בה, ונהגו מסעודתו של אותו רשע, אשר בקש להשכיח אותם מן הגאולה ומתקוות בנין המקדש.

מבני אריות
 היג יבואר בכ"כ